

40 Lotniskowiec 1941–1945

W trakcie wojny, która toczyła się na Oceanie Spokojnym w latach 1941–1945, Stany Zjednoczone połączyły technologię i technikę, aby przenieść wojnę na morzu na całkowicie inny poziom. Podczas I wojny światowej na morzach królowały pancerniki, których władza wyrażona w zasięgu skutecznego ognia sięgała 18,3 kilometra. Jednak na rozległych przestrzeniach Pacyfiku najważniejszym okrętem był lotniskowiec, którego samoloty nurkujące i bombowo-torpedowe mogły zaatakować wroga oddalonego nawet o setki kilometrów.

Lotniskowiec był potomkiem tendrów wodnosamolotów z okresu I wojny światowej. Pierwszym prawdziwym lotniskowcem zdolnym do wyrzucenia w powietrze samolotu z otwartego pokładu startowego na pełnym morzu był zmodyfikowany okręt-baza wodnosamolotów HMS *Argus*, który wszedł do służby w październiku 1918 roku. W latach powojennych do wyścigu zbrojeń w dziedzinie lotniskowców dołączyły dwie inne czołowe potęgi morskie regionu Pacyfiku, Stany Zjednoczone i Japonia, które w 1921 roku posiadały po trzy lotniskowce w służbie lub na pochylniach stoczni. Wiosną 1941 roku powstała „luka lotniskowcowa” – Japończycy uzyskali zdecydowaną przewagę, dysponując 10 lotniskowcami wobec 4, jakie mogły wystawić Stany Zjednoczone.

Pearl Harbor. Dysponując siłami liczącymi po 10 pancerników, marynarki wojenne Stanów Zjednoczonych, i Japonii nadal postrzegały je jako coś w rodzaju wyznacznika potęgi morskiej. Tym, co zmieniło ten pogląd, były wydarzenia w Pearl Harbor. 26 listopada 1941 roku w morze wyszła flota japońska, której podstawową siłę stanowiło sześć lotniskowców. Zachowując ciszę radiową i korzystając z osłony chmur i szkwałów, zbliżyła się ona do miejsca ataku, 322 kilometry od bazy

LINIA CZASU (rok)

1941	1942	1942	1942	1942	1942
7 grudnia: atak japoński na Pearl Harbor	2 stycznia: Japończycy zajmują Manilę, zmuszając siły filipińskie i amerykańskie do wycofania się na półwysep Bataan	20 stycznia: Japończycy wkraczą do Birmy	15 lutego: kapitulacja Brytyjczyków w Singapurze	30 marca: obszar południowo-zachodniego Pacyfiku zostaje oddany pod dowództwo generała MacArthura, a centralny Pacyfik – admirała Nimitza	18 kwietnia: rajd Doolittle'a, pierwszy rajd amerykańskich lotniskowców na macierzyste wyspy Japonii

Marynarki Wojennej Stanów Zjednoczonych na Pacyfiku w Pearl Harbor na hawajskiej wyspie Oahu. Amerykanie mieli świadomość japońskich zamiarów, gdyż od miesięcy przechwytywali i odczytywali japońskie wiadomości dyplomatyczne. Nie znali jednak dokładnych planów Japonii.

Dnia 7 grudnia o godzinie 7.55, osiągając całkowite zaskoczenie, Japończycy uderzyli. Samoloty z ich lotnikowców zatopiły lub unieruchomiły 8 pancerników zakotwiczonych w Pearl Harbor oraz zniszczyły ponad 300 samolotów na lądzie. Japończycy nie zniszczyli jednak doków Pearl Harbor ani zbiorników z ropą, których brak zmusiłby Flotę Pacyfiku do powrotu na amerykańskie Zachodnie Wybrzeże. Co więcej, dwóch lotnikowców US Navy nie było w Pearl Harbor, gdyż uczestniczyły w rejsie szkoleniowym, podczas gdy trzeci przechodził remont w Kalifornii. Uderzenie na Pearl Harbor brutalnie rozstrzygnęło rywalizację między lotnikowcem i pancernikiem na korzyść tego pierwszego.

Nowa epoka. Sześć miesięcy później bitwa na Morzu Koralowym (4–8 maja 1942) zapoczątkowała nową epokę. W pierwszym poważnym starciu lotnikowców ani nie było widać wroga, ani nie uczestniczyła w nim flota klasycznych okrętów nawodnych. Na Morzu Koralowym Japończycy zatopili amerykański lotnikowiec *Lexington* oraz uszkodzili kolejny, *Yorktown*. Przekonani, że zniszczyli oba okręty, Japończycy kontynuowali swój plan zajęcia wyspy Midway na Pacyfiku, która mogła stanowić bazę umożliwiającą uderzenie na Hawaje.

Amerykanie dysponowali jednak bezcennym atutem – złamali szyfr japońskiej marynarki wojennej, JN-25, i udało im się odpowiednio umiejscowić swoją flotę, której zadaniem było zniszczenie wrogiej grupy uderzeniowej wysłanej w celu zajęcia Midway. Podczas bitwy lotnikowców – jednego z decydujących starć II wojny światowej – amerykańskie

1942	1942	1942	1942–1943	1944	1945
4–8 maja: bitwa na Morzu Koralowym	20 maja: siły alianckie wycofują się z Birmy do Indii	4–5 czerwca: bitwa o Midway	starcia lądowe i morskie o Guadalcanal (sierpień 1942–luty 1943)	październik: bitwa w zatoce Leyte	lutym–marcem: zajęcie Iwo Jimy

„Nie tylko nie będziecie w stanie odrobić strat, ale z biegiem czasu będziecie słabnąć [...], a my nie tylko odrobimy straty, ale z czasem będziemy stawać się coraz silniejsi. Nieuniknione jest, że zanim z wami skończymy, zmiażdżymy was.”

Admirał Harold Stark, szef operacji morskich, do admirała Kichisaburo Nomury, ambasadora Japonii w Stanach Zjednoczonych, 1941

bombowce nurkujące zniszczyły cztery japońskie jednostki, co zmieniło stosunek sił na Pacyfiku. Japończycy zostali zmuszeni do obrony olbrzymiego i błyskawicznie zdobytego oceanicznego imperium przed atakiem, którego czas i miejsce mogli teraz wybierać Amerykanie.

Skok przez Pacyfik. Amerykański skok przez Pacyfik, który rozpoczął się wraz z oczyszczeniem z wroga wyspy Guadalcanal (sierpień 1942–luty 1943), doprowadził do całej serii zaciekłych bitew powietrznych, lądowych i morskich, wojny na wyczerpanie, która doprowadziła do całkowitego wykrwawienia się Japonii. Do połowy 1944 roku wszystkie 15 japońskich lotniskowców, które przyjęto do służby od roku 1941, zostało zatopionych lub nieodwracalnie uszkodzonych, podczas gdy z 27 lotniskowców wprowadzonych w tym samym czasie przez US Navy utracono tylko 1. Z bitwy stoczonyj na Morzu Filipińskim (czerwiec 1944) zmodernizowana flota japońskich lotniskowców wyszła zasadniczo nietknięta, ale w sierpniu, podczas tzw. „wielkiego Mariańskiego polowania na indyki”, straciła ponad 750 samolotów. Z kolei podczas bitwy w zatoce Leyte, w październiku 1944 roku, na dno poszły cztery japońskie lotniskowce. Do służby trafiały nowe myśliwce japońskie, ale nie było już okrętów, z których mogłyby latać.

Od października 1944 roku stałym elementem japońskich wysiłków powietrznych były samobójcze ataki *kamikaze*. Największym pojedynczym atakiem *kamikaze* był rajd 78 000-tonowego pancernika *Yamato*, który 6 kwietnia 1945 roku wypłynął z Morza Wewnętrznego, aby zaatakować siły inwazyjne u brzegów Okinawy. Ilość paliwa, jaką do niego zatankowano, pozwalała na rejs tylko w jedną stronę – planowano osadzić

go u brzegów Okinawy, skąd miał ostrzeliwać amerykańskie pozycje. 7 kwietnia *Yamato* i osłaniające go niszczyciele zostały zlokalizowane i zaatakowane przez kilka fal samolotów pokładowych z amerykańskich lotniskowców. Kosztem zaledwie 10 samolotów posłano na dno największy pancernik, jaki kiedykolwiek wybudowano.

Lotniskowiec typu Essex. Zaprojektowane w połowie 1939 roku, służące w US Navy lotniskowce typu Essex, których ostatecznie zbudowano 24 jednostki, stanowiły najliczniejszy typ okrętów uderzeniowych XX wieku. Podczas wojny na Pacyfiku Essexy były filarem siły bojowej Floty Pacyfiku, a niektóre jednostki pozostawały w służbie aż do lat siedemdziesiątych XX wieku.

Te lotniskowce w czasie II wojny światowej (potem większość z nich zmodernizowano i powiększono) miały wyporność 27 200 ton i 250 metrów długości. Ich cztery turbiny Westinghouse miały moc 150 000 koni mechanicznych, umożliwiając im osiągnięcie prędkości 32 węzłów. Dysponowały też potężną siłą ognia – obronę stanowiło 12 dział 127 mm kontrolowanych przez 2 systemy

„Jeden lotniskowiec skreślony, Dixon do lotniskowca.

Jeden lotniskowiec skreślony!”

Pilot bombowca Dauntless porucznik komandor Bob Dixon do amerykańskiego lotniskowca *Lexington* o zatopieniu japońskiego lotniskowca *Shoho* na Morzu Koralowym

Bombowce nurkujące

Curtiss SB2C Helldiver był potężnym dwumiejscowym bombowcem nurkującym zdolnym do przenoszenia 455 kilogramów bomb, a jego uzbrojenie obronne składało się z czterech zamontowanych w skrzydłach Browningów kalibru 12,7 mm oraz dwóch 7,62-milimetrowych Browningów na obrotnicy w tylnej części kokpitu. Maksymalna prędkość Helldivera wynosiła 452 kilometry na godzinę na wysokości

3810 metrów, pułap przelotowy 7620 metrów, a zasięg 1770 km. Zadebiutował operacyjnie na Pacyfiku w listopadzie 1943 roku i stał się najczęściej używanym alianckim bombowcem nurkującym, chociaż jego przydomek „skurczybyk drugiej klasy” sugeruje, że nigdy nie cieszył się zbyt dużą popularnością wśród załóg, na co wpływ miały jego słabe właściwości pilotażowe.

kontroli ognia Mark 37 oraz 40 działek 40 mm z systemem Mark 51. Przed atakiem z bliskiej odległości chroniło je 55 działek 20 mm.

Słynny „Sunday Punch” (niedzielne widowisko) lotniskowców zapewniała ich grupa lotnicza, na którą składało się 36 myśliwców, 36 bombowców nurkujących oraz 18 maszyn bombowo-torpedowych. Podstawowymi myśliwcami były F6F Hellcat – duże, masywne samoloty, które były czymś więcej niż tylko odpowiednikiem maszyn japońskich; bombowcami nurkującymi – ciężko uzbrojone dwumiejscowe Curtiss SB2C Hell-diver, najliczniejsze alianckie bombowce nurkujące II wojny światowej, a maszynami bombowo-torpedowymi wyjątkowo dobrze skonstruowane i wytrzymałe TBF Avenger. Razem stanowiły prawdziwie śmiertcioną kombinację.

Lotniskowce były również wyposażone w bardzo zaawansowane urządzenia elektroniczne: radary powietrzne, powierzchniowe i kontroli ognia; panoramiczny wskaźnik radiolokacyjny (PPI), który śledził okręty i umożliwiał grupom kilku lotniskowców utrzymanie dużej prędkości w nocy lub przy złej pogodzie; pomocny był również identyfikator „swój-obcy” (IFF) pozwalający na odróżnianie wrogich okrętów i samolotów od własnych.

Podczas II wojny światowej nie stracono żadnego z lotniskowców typu Essex, pomimo tego, że odegrały one kluczową rolę na Pacyfiku, uczestnicząc w inwazjach na Tarawę i Wyspy Gilberta w 1943 roku, a także bombardując japońskie Wyspy Macierzyste, ochraniając Flotę Pacyfiku i transportując samoloty oraz oddziały żołnierzy. Jedenaście tych lotniskowców wzięło udział w wojnie koreańskiej, a trzynaście w wojnie w Wietnamie, chociaż ich coraz bardziej zaawansowany wiek ograniczył (w większości) ich zadania do pełnienia funkcji lądowisk dla helikopterów i platform do walki z okrętami podwodnymi.

KRÓTKO MÓWIĄC,

*lotniskowce były kluczem
do zwycięstwa na Pacyfiku.*